

УДК 378.04:796.325]:37.015.312:159.947
DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.79.264543>

ЮЛІЯ ЗАЙЦЕВА

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7155-392X>
(Полтава)
Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Country: Ukraine
Email: zaicevayuliya1@gmail.com

ОКСАНА КОРНОСЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9376-176X>
(Полтава)
Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Country: Ukraine
Email: kornosenko@ukr.net

ІРИНА ТАРАНЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5009-9641>
(Полтава)
Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Country: Ukraine
Email: irinavad.tar.ko@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

У статті обґрунтовано комплекс педагогічних умов: 1) стимулювання вольових проявів юних волейболістів шляхом ускладнення умов навчально-тренувального процесу, що передбачає регулярне включення у навчально-тренувальний процес у певній методичній послідовності труднощі і несподіванки, що можливі під час гри; створення труднощів, що виникають при оволодінні технічними і тактичними прийомами гри, під час фізичної підготовки юних волейболістів; 2) збільшення емоціогенності (емоційної напруженості) навчально-тренувального процесу, спрямована на використання прийомів, пов'язаних із застосуванням рухів, зовнішніх впливів, моделюванням різноманітних несподіваних ігрових ситуацій, що сприяють зниженню або підвищенню рівня емоційного збудження; 3) взаємодія суб'єктів діяльності, що входять до складу педагогічної системи «учень – тренер – спортивний колектив», передбачає створення педагогом у спортсменів установки на розвиток цілеспрямованості, ініціативи і почуття відповідальності перед товаришами по команді. Наявність цих установок визначає розвиток й інших емоційно-вольових якостей особистості юного волейболіста, емоційно-вольову зрілість.

Ключові слова: юні волейболісти; навчально-тренувальний процес; педагогічні умови; емоційно-вольові якості.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному світі заняття спортом займають важливе місце у житті підростаючого покоління, у зв'язку з чим зростає інтерес до дослідження психологічних особливостей спортсменів, що впливають на успішність спортивних досягнень. Сучасні дослідження показують, що найбільш важливими якостями, які впливають на рівень спортивних досягнень вихованців, є емоційні і вольові особливості особистості, що забезпечують високі спортивні результати в умовах тривалих та інтенсивних спортивних навантажень.

Виникає необхідність активізації педагогічного впливу на формування особистості підростаючого покоління спортсменів; узгодженої роботи суб'єктів навчально-тренувального процесу та спрямування їх зусиль на регуляцію емоційно-вольових поведінки волейболістів, враховуючи гендерні, індивідуальні та вікові особливості, рівень їх здоров'я, специфіку психофізичного розвитку.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Серед учених, що у своїх дослідженнях приділяють велику увагу емоційно-вольовим проявам спортсменів, відзначимо роботи А. Шаболтас, Е. Ільїна, І. Волкова, В. Сафронова та інші. Т. Беспалова, Ю. Блудов, В. Плахтиенко та інші, досліджували психологію особистості спортсмена. Особливості виховання емоційно-вольової сфери особистості підлітка вивчали О. Бершадська, Л. Божович та інші. Учені Д. Бондарев, В. Гальчинский та інші досліджували особливості психофізичних можливостей спортсменів. Специфіку вольової підготовки вивчала Л. Воронкіна, Н. Гаврилова, Т. Козлова та інші.

Разом з тим, недостатньо вивченими залишаються питання впровадження педагогічних умов, орієнтованих на особистість кожного спортсмена, його індивідуальні можливості та здібності, здатних

забезпечити повноцінний психічний й особистісний розвиток кожного учня, спрямованих на виховання емоційно-вольових якостей юних гравців у волейбол.

Мета статті полягає в обґрунтуванні комплексу педагогічних умов виховання емоційно-вольових якостей юних волейболістів, що враховує психологічний зміст навчально-тренувального процесу та вікові особливості спортсменів.

Виклад основного матеріалу. У сучасному тлумачному словнику української мови за редакцією В. Дубічинського «умови» визначаються, як обставини чи особливості реальної дійсності за яких відбувається або здійснюється щось; існуючі або встановлені правила, вимоги в певній галузі життя, які забезпечують нормальну роботу, діяльність (Дубічинський, 2008)

Н. Іпполітова, Г. Кондрацька і Н. Стерхова під поняттям «педагогічні умови» розуміють компоненти педагогічної системи, що відображують сукупність об'єктивних можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища, що впливають на особистісний і процесуальний аспекти даної системи й забезпечують успішність досягнення поставленого завдання та її ефективне функціонування та розвиток (Іпполітова, & Стерхова, 2012).

У нашому дослідженні ми будемо користуватися таким визначенням поняття «педагогічні умови», як сукупність зовнішніх обставин педагогічного процесу, від яких залежить успішність виховання емоційно-вольових якостей юних волейболістів.

Доцільний вибір та поєднання педагогічних умов сприяє вдосконаленню навчально-тренувального процесу, а їх реалізація – підвищенню рівня розвитку емоційно-вольових якостей юних волейболістів.

Для обґрунтування педагогічних умов, які сприяють розвитку емоційно-вольових якостей юних волейболістів, ми враховували:

- вимоги навчальної програми з волейболу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю з точки зору складових спортивної підготовки, необхідних для розвитку емоційно-вольових якостей юних волейболістів;
- сутність і специфіку емоційно-вольової підготовки волейболістів;
- результати констатувального експерименту.

На основі вивчення проблеми дослідження та для досягнення його мети, виявлено комплекс педагогічних умов, який безпосередньо впливає на ефективність розвитку емоційно-вольових якостей юних волейболістів:

- стимулювання вольових проявів юних волейболістів шляхом ускладнення умов навчально-тренувального процесу;
- збільшення емоційності (емоційної напруженості) навчально-тренувального процесу;
- взаємодія суб'єктів діяльності, що входять до складу педагогічної системи «учень – тренер – спортивний колектив».

Розглянемо більш детально сутність кожної з виділених умов, які взаємопов'язані, доповнюють одна одну та являють комплекс.

Стимулювання вольових проявів юних волейболістів шляхом ускладнення умов навчально-тренувального процесу. Відомо, що виховання вольових якостей людини відбувається у результаті подолання труднощів. Так само і у юних волейболістів виховуються вольові якості при подоланні труднощів і перешкод, властивих грі у волейбол. Однак, на спортсменів з недостатньою вольовою підготовкою негативно впливають несподівані перешкоди. Часто у спортсменів знижується ігрова результативність або команда отримує поразку у змаганнях, якщо гравці зустрічаються у ході змагань з будь-якими несподіванками.

Таким чином, для правильної вольової підготовки волейболіста необхідно регулярно включати у процес тренування різні несподівані ігрові ситуації. Перед тренерами стоїть завдання – ретельно проаналізувати і систематизувати труднощі, що виникають при оволодінні технічними і тактичними прийомами, виявити труднощі, пов'язані з фізичною підготовкою гравців, враховувати можливі ігрові ситуації, які можуть виникнути під час змагань, окрім того, вводити у тренування в певній методичній послідовності труднощі і несподіванки, що можливі під час гри.

Висока підготовленість гравців до подолання труднощів, перешкод і несподіванок, сприятиме більш ефективній ігровій діяльності у ході змагань. Волейболісти будуть більш впевнено поводити себе у складних ігрових ситуаціях.

Аналіз наукової та навчально-методичної літератури, власні спостереження, інтерв'ювання тренерів та юних волейболістів, дозволило виокремити основні труднощі в техніко-тактичній підготовці волейболістів, з якими зустрічаються юні спортсмени. Ці труднощі пов'язані з оволодінням таких елементів: технікою передачі м'яча; нападального удару; прийом м'яча після сильної подачі; дій у захисті; блокування.

Оволодіваючи технічними елементами, волейболісти також зустрічаються із труднощами під час гри у нападі, а саме:

- у виконанні сильних націлених подач;
- у використанні різних нападальних ударів лівою рукою;
- у виконанні ударів з переводом праворуч і ліворуч;

- у виконанні бокового удару;
- у виконанні нападаючих ударів при подвійному блокуванні;
- у виконанні ударів середньої сили у пусті місця майданчика.

Під час гри у захисті нами виділено найбільш поширені труднощі, і вони пов'язані з:

- з розігруванням м'яча після сильної подачі суперника;
- з прийомом м'яча, що відскочив від сітки;
- з прийомом м'яча при подвійному блокуванні у випадках, коли суперник обійшов блок.

Отже, можна виокремити такі напрямки, за якими оволодіння технікою гри представляє труднощі для юних волейболістів:

- оволодіння раціональною технікою виконання кожного прийому, кожної дії;
- підготовка до виконання дії;
- розуміння тактичного значення різних прийомів і доцільне їх використання у ході гри.

Юні волейболісти також зустрічаються із труднощами, пов'язаними із умінням орієнтуватися в ігровій обстановці та на майданчику. Це пов'язано з необхідністю безперервного спостереження за діями, розташуванням і переміщеннями суперника і гравців своєї команди.

Труднощі, пов'язані із фізичною підготовкою волейболістів спостерігаються при розвитку швидкості, витривалості, спритності, але найбільші труднощі зустрічаються у розвитку стрибучості. Про це також свідчать дослідження науковців, які зазначають, що особлива складність у досягненні необхідної для волейболіста стрибучості полягає не стільки в тому, щоб гравець зміг стрибнути високо або далеко, скільки у здатності майже з граничною інтенсивністю здійснювати велику кількість стрибків угору, відштовхуючись двома ногами і однією (Бершадська; Гаранина; Чернущ; Костюкевич, 2014).

Доцільне використання у навчально-тренувальному процесі труднощів техніко-тактичної підготовки, сприяє розвитку у юних волейболістів таких якостей розуму, як самостійність, критичність, гнучкість, швидкість думки; і вольових якостей: ініціативності, самостійності, наполегливості, рішучості і сміливості.

Ці якості формуються і у процесі фізичної підготовки волейболіста, але тут ще долучається розвиток наполегливості, витримки і самовладання гравців, це пов'язано з подоланням почуття втоми і стомлення.

Змагання з волейболу характеризуються специфічними труднощами, оскільки під час них виникають різноманітні несподівані ігрові ситуації, подолання яких, як зазначено вище, залежить перш за все від вольової підготовленості гравців.

Говорячи про тактику гри, вона будується на тому, щоб створювати несподівані ігрові ситуації і цим досягати переваги над суперниками.

Доречно використовувати такі несподівані дії суперників і партнерів по команді. Щодо суперників, ці дії проявляються у такій поведінці:

- у несподіваній зміні звичного для цієї команди стилю гри;
- у несподівано більш сильній грі відносно слабкого суперника;
- у несподівано більш сильній грі одного або декількох гравців;
- у несподіваному «везінні» суперника, при якому з подачі виграється значна кількість очок поспіль тощо.

Щодо партнерів, несподіванки можуть бути також різноманітні:

- несподіваний вихід з гри провідних гравців;
- несподівано слабка гра одного або декількох гравців;
- несподіваний програш подачі (м'яч пішов в сітку або за лінію);
- несподівана неузгодженість дій гравців;
- несподівана неточність нападаючого удару;
- несподівана нестриманість одного або декількох гравців;
- несподівані помилки у діях у захисті тощо.

Слід зазначити, що вплив несподіванок посилюється у відповідальні моменти гри (наприклад, коли гра йде «очко в очко», до кінця партії за невеликої переваги команди). Подолання труднощів, характерних для змагань, залежить від ступеня розвитку вольових якостей у кожного гравця. Однак, особливого значення набувають якості цілеспрямованості, витримки, самовладання, самостійності, ініціативності, рішучості та сміливості. Ці якості розвиваються в умовах змагальних труднощів.

Отже, вольова підготовка волейболістів повинна забезпечити формування у спортсменів позитивне ставлення до труднощів і перешкод, що проявляється у тому, що юні волейболісти не бояться труднощів і не прагнуть їх уникнути, а навпаки, шукають їх і вміють впевнено їх долати, проявляючи при цьому рішучість, наполегливість і винахідливість.

Виховання волі юних волейболістів не повинно обмежуватися тільки спортивним тренуванням і змаганнями, а поширюватись на весь режим його життя і діяльності. Це зобов'язує тренерів розвивати у спортсменів здатність і звичку до самовиховання волі шляхом постійного і неодмінного подолання труднощів і перешкод, що зустрічаються не тільки у спортивній, а й в усіх інших сферах їхнього життя і діяльності.

Наступною педагогічною умовою є збільшення емоціогенності (емоційної напруженості) навчально-тренувального процесу.

Розвиток вольових якостей залежить від уміння управляти стресом, оскільки в стані напруги людина

не здатна раціонально використовувати свої ресурси. В екстрених ситуаціях спрацьовують інстинктивні механізми прийняття рішень. Щоб опанувати себе і включити вольовий самоконтроль необхідна перерва, рекомендують зробити кілька глибоких вдихів і переключити думки.

Окрім того, слід використовувати прийоми словесного впливу тренера (роз'яснення, переконання, схвалення, похвала тощо).

Ефективними є прийоми, пов'язані із застосуванням рухів і зовнішніх впливів, що сприяють зниженню рівня емоційного збудження:

- довільна регуляція дихання, змінюючи інтервали вдиху і видиху або затримуючи його;
- послідовне розслаблення основних м'язових груп (у положенні сидячи або лежачи) із застосуванням заспокійливої аутогенного тренування;
- чергування напруження і розслаблення локальних м'язових груп;
- контроль за власною мімікою, виразом обличчя, моторикою рук, ніг й іншими зовнішніми проявами та приведення їх до рівня, що відповідає нормальному, спокійному стану;
- заспокійливі прийоми масажу і самомасажу.

Для підвищення рівня збудження з метою мобілізації спортсменів перед змаганнями, налаштування юних волейболістів на максимальну віддачу у грі, використовуються ті ж групи методів, які за результатами впливу повинні мати протилежну спрямованість: словесний вплив тренера (переконання, вимога, похвала тощо), але сприяють підвищенню психічної напруги, концентрації уваги на перемогу тощо.

Важливу роль відіграють прийоми самоналаштування, які передбачають:

- концентрацію думок на досягненні високого результату, на перемогу;
- налаштування на максимальне використання власних можливостей реалізації техніко-тактичних і фізичних можливостей;
- вміння використовувати самокази типу: «Зроби максимум для перемоги», «Мобілізуй усі внутрішні ресурси для досягнення бажаного результату», «Заспокойся, візьми себе в руки і досягай того, чого прагнеш», «Заспокойся», «Не хвилюйся» тощо.

Окрім того, з метою прискорення адаптації волейболістів до умов відповідальних змагань, використовуються засоби моделювання змагань у товариських зустрічах, присутність «відповідальних осіб» імітація відеозйомки і телерепортажу, штучно некоректне суддівство тощо.

Під час змагань також необхідно виховувати «уміння терпіти». Особливо актуально це у ситуаціях, коли у одного або декількох спортсменів ускладнюється дихання, ноги стають важкими, тіло розслаблене і хочеться все кинути та піти з майданчика. Такий стан найчастіше спостерігається, коли волейболісти прогалили команду, яка набагато слабша за них. У цьому випадку, тренеру потрібно переконати їх пересилити труднощі, показати свою гру та витримати її до кінця (намагаючись перемогти) і пояснити, що в цій ситуації не програти головне, а виховання сили волі, і це теж перемога.

Перед змаганнями і особливо після них корисно переключати спортсменів на інші види спортивної діяльності, це допомагає усунути психічну напруженість юних волейболістів.

Іншою умовою розвитку емоційно-вольових якостей юних волейболістів є взаємодія суб'єктів діяльності, що входять до складу педагогічної системи «спортсмен – тренер – спортивний колектив».

Специфічною особливістю цієї взаємодії є створення педагогом у спортсменів установки на розвиток цілеспрямованості, ініціативи і почуття відповідальності перед товаришами по команді. Наявність цих установок визначає розвиток й інших емоційно-вольових якостей особистості юного волейболіста, емоційно-вольову зрілість.

Під час занять волейболом формуються такі якості як відповідальність за свої вчинки і поведінку своїх товаришів, глибока зацікавленість у загальному успіху, сила волі, прагнення до досягнення високих спортивних результатів.

Для реалізації цих цілей тренеру необхідно докласти чимало зусиль, спрямованих на розвиток у юних спортсменів здатності до постановки життєво важливих цілей, уміння співвідносити їх з моральними цінностями суспільства, приймати усвідомлені етичні рішення, проявляти емоційну та морально-вольову готовність до подолання труднощів.

Окрім того, діяльність тренера, що орієнтована на розвиток емоційно-вольових якостей юних волейболістів передбачає спрямованість в таких напрямках:

- розвиток у спортсменів мотивації до спортивної творчості і реалізації своїх потреб у спорті; формування навичок роботи в команді, «командного духу»;
- формування у юних волейболістів навичок подолання стресу;
- зниження рівня особистісної тривоги гравців, формування адекватної самооцінки;
- розвиток впевненості в собі;
- профілактику асоціальної поведінки підлітків;
- підвищення емоційної стійкості гравців в умовах специфічної спортивної діяльності;
- формування, удосконалення і корекція індивідуальної та командної тактики гри;

Окрім того, аналіз літературних джерел допоміг з'ясувати, що для розвитку емоційно-вольових якостей юних спортсменів необхідно давати додаткові завдання і установки під час тренування, оскільки досягається стійка адаптація до відносно стандартного навантаження, виконання якого не вимагає значних вольових зусиль від волейболіста. Задля

Отже, задля реалізації педагогічної умови – взаємодія суб'єктів діяльності, що входять до складу педагогічної системи «спортсмен – тренер – спортивний колектив», та вирішення цієї проблеми, доречним є використання наступних прийомів і спеціальних завдань:

- організацію навчально-тренувального процесу, орієнтованого на варіативність і моделювання ситуацій, використання прийомів емоційного впливу, методу конкретних ситуацій;
- максимальне наближення тренувальних умов до змагальних, при цьому важливо знайти індивідуальний підхід до кожного спортсмена, домогтися його прихильності і співпраці у вирішенні поставлених завдань;
- уведення завдань і установок щодо перевищення звичних параметрів зусиль: раптове уведення завдань, орієнтованих на подолання стомлення, наприклад: перемогти у додатковій партії; проведення окремих контрольних вправ в умовах неповного відновлення тощо;
- уведення змагальних правил, що передбачають обов'язкове досягнення зазначеного результату, незважаючи на завищені вимоги до умов його досягнення;
- зміни просторових умов, ускладнення виконання рухової задачі або підвищення ступеню ризику при виконанні вправ;
- перенесення тренувальних занять у незвичні умови або використання незвичного інвентарю, обладнання, наприклад, проведення занять на відкритому піщаному майданчику, використання сітки із непрозорою суцільною тканиною тощо.

Зрозуміло, що кожен спортсмен індивідуально проявляється в залежності від зовнішніх і внутрішніх умов. Зовнішніми умовами прийнято вважати антураж і атмосферу тренувальних занять та змагань, особливості та рівень спортивної майстерності суперників, результати жеребкування тощо.

До найбільш істотних внутрішніх умов спортивної діяльності юних волейболістів можна віднести спортивну майстерність (технічна, тактична, фізична, психологічна підготовленість і теоретичні знання), рівень психічних функцій і якостей, особливості психолого-фізіологічних станів у різних умовах спортивної діяльності, основні властивості нервової системи. Відомості про основні властивості нервової системи особливо важливі, оскільки їх роль зростає саме в напружених умовах змагальної діяльності, тобто в умовах підвищеної складності і відповідальності.

Задля підвищення емоційної та психічної стійкості юних волейболістів застосовуються такі дії:

- достатня кількість інформації про умови майбутніх змагань і команди суперників: під час перегляду ігор здійснювати детальний аналіз спортивної майстерності й індивідуальних особливостей окремих гравців та команди суперників уцілому; розробка найбільш ефективної тактики гри з ними, моделювання ігрових ситуацій із суперниками і випробування різних варіантів дій під час навчально-тренувальних заняттях тощо;
- регуляція емоційної і психічної напруженості шляхом зміни співвідношення між мотивацією, рівнем досягнень команди і можливостями окремих гравців у цей період часу; це забезпечується шляхом регуляції рівня складності завдань у майбутніх змаганнях і відповідальності юних волейболістів за результат.

У ході навчально-тренувальних занять і у під час змагань, перед гравцями ставляться завдання тактико-технічного характеру, наприклад, спортсменам дається завдання детально переказати і проаналізувати проведені ігри, визначити індивідуальні помилки та недоліки у командній взаємодії та запропонувати шляхи їх усунення; детально спланувати наступні ігри.

Функція саморегуляції емоційної діяльності в умовах специфічної роботи тренується за допомогою певних завдань, наприклад, спеціально створених несподіваних перешкодах, у провокаційних ситуаціях або завданнях з навмисно створеними гострими і напруженими ситуаціями тощо.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Слід зазначити особливість емоційно-вольової підготовки юних волейболістів. Психологічної підготовки, як самостійного компонента тренування, начебто не існує, адже немає спеціальних занять з психологічної підготовки, у той же час усі інші розділи спортивного тренування волейболістів включають психологічний зміст. Від досвіду тренера, від його інтуїції, знань спортивної психології і бажання до пізнання і впровадження нового у свою фахову діяльність, залежить реалізація зазначених психологічних упливів в єдину систему, спрямовану на виховання особистостей спортсменів.

Таким чином, рішення задач емоційно-вольової підготовки спрямовано на удосконалення спортивної майстерності юних волейболістів уцілому, а її реалізація передбачає її впровадження у процес підготовки волейболістів до змагань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Бершадська О. В. Емоційно-вольова сфера спортсменів підлітків. 2021. URL: <https://vseosvita.ua/library/emocijno-volova-sfera-sportsmeniv-pidlitkiv-426541.html>
- Гаранина Ж. Г., Чернущ Д. А. Особенности эмоционально-волевых качеств спортсменов. 2018. URL: <http://journal.mrsu.ru/arts/osobennosti-emocionalno-volevyx-kachestv-sportsmenov>
- Ипполитова Н., Стерхова Н. Анализ понятия «педагогические условия». *General and Professional Education*. 2012 No. 1. P. 8–14. URL: http://genproedu.com/paper/2012-01/full_008-014.pdf
- Кондрацька Г. Педагогічні умови формування професійно-мовленевої культури майбутніх фахівців із фізичного

виховання та спорту в умовах навчання у ВНЗ. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / голов. ред. А. В. Цьось. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 4 (20). С. 82–87.

Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту). Вінниця : Планер, 2014. 616 с.

Сучасний тлумачний словник української мови : 50 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : Школа, 2006. 832 с.

REFERENCES

Bershadka, O. V. (2021). *Emotsiino-volova sfera sportsmeniv pidlitkiv [The emotional and volitional sphere of adolescent athletes]*. Retrived from <https://vseosvita.ua/library/emocijno-volova-sfera-sportsmeniv-pidlitkiv-426541.html> [in Ukrainian].

Dubichynskoho, V. V. (Ed.). (2006). *Suchasnyi tлумачnyi slovnyk ukraïnskoi movy : 50 000 sliv [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 50,000 words]*. Kharkiv : Shkola [in Ukrainian].

Garanina, Zh. G., & Chernus, D. A. (2018). *Osobennosti emotsionalno-volevykh kachestv sportsmenov [Features of emotional-volitional qualities of athletes]*. Retrived from <http://journal.mrsu.ru/arts/osobennosti-emotsionalno-volevykh-kachestv-sportsmenov> [in Russian].

Ippolitova, N., & Sterkhova, N. (2012). Analiz poniatiia «pedagogicheskie usloviia» [Analysis of the concept of «pedagogical conditions»]. *General and Professional Education*, 1, 8-14. Retrived from http://genproedu.com/paper/2012-01/full_008-014.pdf [in Russian].

Kondratska, H. (2012). Pedagogichni umovy formuvannia profesiino-movlenievoi kultury maibutnikh fakhivtsiv iz fizychnoho vykhovannia ta sportu v umovakh navchannia u VNZ [Pedagogical conditions for the formation of the professional and speech culture of future specialists in physical education and sports in the conditions of study at a university]. In A. V. Tsos (Ed.), *Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorov'ia u suchasnomu suspilstvi [Physical education, sport and health culture in modern society]* (№ 4(20), pp. 82-87). Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].

Kostiukevych, V. M. (2014). *Teoriia i metodyka sportyvnoi pidhotovky (na prykladi komandnykh ihrovnykh vydiv sportu) [Theory and methods of sports training (on the example of team game sports)]*. Vinnytsia: Planer [in Ukrainian].

ZAITSEVA YULIIA
KORNOSENKO OKSANA
TARANENKO IRINA

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF EDUCATION OF EMOTIONAL AND VOLUNTARY QUALITIES OF VOLLEYBALL PLAYERS

The complex of pedagogical conditions was substantiated in this article: 1) stimulating of the volitional qualities of young volleyball players by complicating the conditions of the educational and training process. Difficulties and surprises that are possible during the game were regularly included in the training process in a certain methodological sequence; organization of difficulties that arise when sportsmen master the technical and tactical techniques of the game; in addition, during the physical training of young volleyball players; 2) increase in emotionality of educational and training process. It is aimed at the using of techniques, which associated with the using of the movements, of the external influences, of the modeling a variety of unexpected game situations, that help reduce or increase the level of emotional arousal; 3) interaction of subjects of activity that are part of the pedagogical system "pupil – coach – sports team". It means that the teacher creates some attitudes in athletes to develop of the purposefulness, of the initiative and the responsibility to teammates.

When there are attitudes, it determines the development of other emotional and volitional qualities of the personality of a young volleyball player and emotional and volitional maturity.

Key words: young volleyball players; educational and training process; pedagogical conditions; emotional and volitional qualities.